

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

Aan de voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20017
2500 EA Den Haag

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Onze referentie
2025-0000493719

Uw referentie
176278.01U

Bijlage(n)
1

Datum 15 september 2025
Betreft Beantwoording vragen Eerste Kamer n.a.v. de brief
betreffende Nadere vragen overzicht financiële impact
bestaand en nieuw rijksbeleid op decentrale overheden

Hierbij stuur ik u de antwoorden op de vragen van de vaste commissie voor
Binnenlandse Zaken van de Eerste Kamer naar aanleiding van de brief betreffende
Nadere vragen overzicht financiële impact bestaand en nieuw rijksbeleid op
decentrale overheden met uw kenmerk 176278.01U (ingezonden 15 juli 2025).

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

F. Rijkaart

BIJLAGE: Antwoorden op de vragen

Datum
15 september 2025

Onze referentie
2025-0000493719

Concreet vraagt de commissie om inzicht in:

Vraag 1: *welke budgetten binnen het gemeentefonds en provinciefonds gekoppeld zijn aan welke specifieke medebewindstaken, in het bijzonder die van de 'grotere medebewindstaken', en wat de noodzakelijke kosten zijn voor een doelmatige uitvoering hiervan door gemeenten;*

In de brief van mijn voorganger van 9 mei 2025 (Kamerstuk I, 2024/2025, 36600 B, K) is aangegeven welke middelen voor welke taak aan het gemeente- en provinciefonds zijn toegevoegd.

Op het Rijk rust de verplichting toereikende middelen aan gemeenten en provincies te verstrekken voor medebewindstaken voor zover deze lasten voor rekening van gemeenten dan wel provincies blijven. Bij nieuwe of aangepaste taken wordt van oudsher artikel 2 van de Financiële verhoudingswet toegepast. Hierin is vastgelegd dat de financiële gevolgen van beleidsvoornemens onderzocht moeten worden en kwantitatief onderbouwd in de toelichting moeten worden beschreven. Is er sprake van het vorderen van medebewind, dan moeten de kosten zoals ook expliciet vastgelegd in artikel 108, derde lid, van de Gemeentewet dan wel artikel 105, derde lid, van de Provinciewet door het Rijk aan gemeenten dan wel provincies worden vergoed.

De Raad voor het Openbaar Bestuur heeft onlangs een advies gepubliceerd, getiteld 'Afrekenen met disbalans'¹. Daarin constateert de ROB dat op verschillende medebewindstaken zoals de decentralisaties, de onderwijshuisvesting, de veiligheidsregio's en de uitvoering van klimaattaken een disbalans tussen taken middelen en bevoegdheden is ontstaan, waar gemeenten en het Rijk last van hebben. De ROB adviseert de disbalans in beeld te brengen door een duidelijk overzicht van medebewindstaken bij te houden. Vervolgens dienen de beleidsambities beter aan te sluiten bij de taken, middelen en bekostiging van de taken, en moet die congruentie vervolgens structureel worden. Ik ben voornemens om uw Kamer dit jaar een integrale kabinetsreactie te sturen op dit ROB-advies, waarbij ik ook in zal gaan op het ROB-advies Meters maken met medebewind² over de informatiepositie van de Staten-Generaal bij de omvang van het gemeentefonds teneinde zijn taken bij dit fonds beter te vervullen.

Vraag 2: *welk deel van het gemeentefonds en provinciefonds minimaal bestemd is voor autonoom gemeentelijk en provinciaal beleid;*

Zoals eerder door mijn voorganger aangegeven (Kamerstukken I, 2024/2025, 36 600 B, B), is het niet mogelijk om een uitputtend overzicht te geven van de taken van gemeenten en of de financiering daarvan adequaat is. Klassiek wordt het

¹ Raad voor het Openbaar Bestuur (2025), Afrekenen met disbalans, zie: <https://www.raadopenbaarbestuur.nl/documenten/publicaties/2025/3/25/afrekenen-met-disbalans>

² Raad voor het Openbaar Bestuur (2025), Meters maken met medebewind, zie: [Meters maken met medebewind. Over het parlementair budgetrecht en de gemeentefinanciën | Raad voor het Openbaar Bestuur](#)

takenpakket van gemeenten en provincies onderverdeeld in autonome en medebewind-staken. In de praktijk zien we dat taken zich ergens op de schaal van autonome taken tot dwingende medebewindstaken bevinden. De mate van beleidsruimte van gemeenten verschilt dus per taak.

Datum
15 september 2025
Onze referentie
2025-0000493719

Vraag 3: *hoe de regering de naleving van artikel 2 van de Financiële-verhoudingswet, artikel 108, derde lid, van de Gemeentewet en artikel 105, derde lid, van de Provinciewet gaat borgen;*

In de brief van mijn voorganger van 9 mei 2025 (kamerstuk I 2024/2025, 36600 B, K) heeft mijn voorganger uw Kamer laten weten dat het huidige regeerprogramma benadrukt dat medeoverheden vroegtijdig en goed betrokken moeten worden bij het opstellen van landelijk beleid om de inzichten van de uitvoeringspraktijk over wat wel en niet werkt goed te kunnen betrekken. Met het oog hierop intensificeert BZK als coördinerend departement de inzet op de Uitvoerbaarheidstoets Decentrale Overheden (UDO), die als uitgangspunt heeft dat medeoverheden vanaf de start van de beleidsvorming betrokken worden en dat er een balans is tussen ambities, taken, middelen (financieel en juridisch) en uitvoeringskracht (menskracht, praktisch uitvoerbaar/organisatie). Het kabinet vindt het belangrijk om hier op in te blijven zetten en waar nodig tot verbeteringen te komen.

Sinds 2023 wordt in het kader van de UDO stelselmatig bij nieuw beleid of aanpassing van bestaand beleid nagegaan, of deze balans is tussen ambitie, taken, middelen (financieel als qua bevoegdheden) en uitvoeringskracht (menskracht, praktisch uitvoerbaar/organisatie) er is. Uitgangspunt hierbij is dat de (koepels van) decentrale overheden vanaf de start betrokken worden om mee te denken over de vormgeving van het beleid en daarbij bovengenoemde balans te bewaken. Waar nodig worden uitvoeringstoetsen uitgevoerd, zodat duidelijk wordt of en hoe het nieuwe beleid uitvoerbaar is voor provincies en gemeenten. Bij nieuwe of aangepaste beleidsvoornemens met gevolgen voor gemeenten of provincies wordt als onderdeel van de UDO, zoals al van oudsher gebruikelijk was, ook artikel 2 Financiële-verhoudingswet toegepast of in geval van medebewindstakenartikel 108 lid 3 Gemeentewet en 105 lid 3 Provinciewet. De uitkomsten van een UDO – inclusief achterliggende onderzoeken, zoals een uitvoeringstoets – zijn openbaar en worden met de Kamer gedeeld bijvoorbeeld doordat ze zijn opgenomen in de memorie van toelichting of in een brief aan de Kamer over het onderwerp waar de UDO betrekking op heeft.

Vraag 4: *de wijze waarop de regering voornemens is om de informatie over de financiën van de decentrale overheden te structureren, zodat deze toereikend is om structureel te monitoren;*

De Raad voor het Openbaar Bestuur heeft onlangs een advies gepubliceerd, getiteld 'Afrekenen met disbalans'³. Daarin constateert de ROB dat op verschillende medebewindstaken zoals de decentralisaties, de onderwijshuisvesting, de veiligheidsregio's en de uitvoering van klimaattaken een disbalans tussen taken middelen en bevoegdheden is ontstaan, waar gemeenten en het Rijk last van hebben. De ROB adviseert de disbalans in beeld te brengen

³ Raad voor het Openbaar Bestuur (2025), Afrekenen met disbalans, zie: <https://www.raadopenbaarbestuur.nl/documenten/publicaties/2025/3/25/afrekenen-met-disbalans>

door een duidelijk overzicht van medebewindstaken bij te houden. Vervolgens dienen de beleidsambities beter aan te sluiten bij de taken, middelen en bekostiging van de taken, en moet die congruentie vervolgens structureel worden. Ik ben voornemens om uw Kamer dit jaar een integrale kabinetsreactie te sturen op dit ROB-advies, waarbij ik ook in zal gaan op het ROB-advies Meters maken met medebewind⁴ over de informatiepositie van de Staten-Generaal bij de omvang van het gemeentefonds teneinde zijn taken bij dit fonds beter te vervullen.

Datum
15 september 2025
Onze referentie
2025-0000493719

Vraag 5: *de wijze waarop de regering van plan is om samen met de medeoverheden tot bruikbare indicatoren te komen, die – in tegenstelling tot de indicatoren voor artikel 12-gemeenten – in staat stellen om tijdig bij te sturen;*

Zoals bij vraag 4 aangegeven, ben ik voornemens om uw Kamer dit jaar een integrale kabinetsreactie te sturen op dit ROB-advies, waarbij ik ook in zal gaan op het ROB-advies Meters maken met medebewind⁵ over de informatiepositie van de Staten-Generaal bij de omvang van het gemeentefonds teneinde zijn taken bij dit fonds beter te vervullen.

Vraag 6: *de concrete stappen die de regering, in overleg met de medeoverheden en mogelijk de ROB, gaat zetten om tot het noodzakelijk inzicht te komen, voorzien van op te leveren 'tussenproducten';*

Zoals bij vraag 4 aangegeven, ben ik voornemens om uw Kamer dit jaar een integrale kabinetsreactie te sturen op dit ROB-advies, waarbij ik ook in zal gaan op het ROB-advies Meters maken met medebewind⁶ over de informatiepositie van de Staten-Generaal bij de omvang van het gemeentefonds teneinde zijn taken bij dit fonds beter te vervullen.

Vraag 7: *Tot slot verzoekt de commissie u het bovenstaande te voorzien van een concreet tijdspad; met hierbij inzicht in de stand van zaken bij het aanbieden van de begrotingen van het gemeente- en provinciefonds 2026.*

Zoals bij vraag 4 aangegeven, ben ik voornemens om uw Kamer dit jaar een integrale kabinetsreactie te sturen op dit ROB-advies, waarbij ik ook in zal gaan op het ROB-advies Meters maken met medebewind⁷ over de informatiepositie van de Staten-Generaal bij de omvang van het gemeentefonds teneinde zijn taken bij dit fonds beter te vervullen.

Vragen en opmerkingen van de leden van de BBB-fractie:

⁴ Raad voor het Openbaar Bestuur (2025), Meters maken met medebewind, zie: [Meters maken met medebewind. Over het parlementair budgetrecht en de gemeentefinanciën | Raad voor het Openbaar Bestuur](#)

⁵ Raad voor het Openbaar Bestuur (2025), Meters maken met medebewind, zie: [Meters maken met medebewind. Over het parlementair budgetrecht en de gemeentefinanciën | Raad voor het Openbaar Bestuur](#)

⁶ Raad voor het Openbaar Bestuur (2025), Meters maken met medebewind, zie: [Meters maken met medebewind. Over het parlementair budgetrecht en de gemeentefinanciën | Raad voor het Openbaar Bestuur](#)

⁷ Raad voor het Openbaar Bestuur (2025), Meters maken met medebewind, zie: [Meters maken met medebewind. Over het parlementair budgetrecht en de gemeentefinanciën | Raad voor het Openbaar Bestuur](#)

Datum

15 september 2025

Onze referentie

2025-0000493719

Vraag 8: *De ROB waarschuwt dat de politieke keuze voor indexatie van het gemeentefonds met het bruto binnenlands product (bbp) kan leiden tot uitholling van de financiële positie (en daarmee het voorzieningenniveau) van gemeenten, vooral als zorgkosten sneller stijgen dan het nationaal inkomen (wat het geval is). Wat gaat het u doen om te voorkomen dat beleidskeuzes op Rijksniveau de financiële mogelijkheden van gemeenten verder beperken en hun vermogen om lokaal maatwerk te leveren aan banden leggen?*

Als voor een bepaalde taak of opgave zou blijken dat er sprake is van een disbalans tussen taken en middelen is het mogelijk om in overleg met de betreffende koepel, voor individuele taken binnen de algemene uitkering of voor individuele decentralisatie-uitkeringen aanvullende afspraken te maken.

Zo is, in afwachting van de uitwerking voor een nieuw financieel arrangement voor de Wmo bij Voorjaarsnota 2024 een reeks van jaarlijks 75 miljoen euro oplopend naar 300 miljoen euro in 2029 gereserveerd voor aanvullende indexatie voor demografie/vergrijzing. Het Kabinet heeft bij Voorjaarsnota 2025 hier voor het jaar 2030 een extra tranche van 75 miljoen euro aan toegevoegd. Voor 2030 is daarmee nu 375 miljoen euro gereserveerd, structureel.

Vraag 9: *De ROB stelt dat wethouders en gemeenteambtenaren gemiddeld tussen tientallen regionale samenwerkingen heen en weer hollen, wat leidt tot versnippering en gebrek aan directe democratische legitimatie. Hoe gaat u deze wildgroei aan regionale samenwerkingen snoeien en zorgen voor een betere afstemming, zodat de focus weer terug kan naar een effectief en transparant binnenlands bestuur dat dichterbij de inwoner staat? Kortom hoe krijgen we grip op de GR-en?*

De populariteit van de regio als tussenlaag om taken neer te leggen is een belangrijk aandachtspunt. Regionale samenwerking is nodig, maar kent onvolkomenheden als het gaat om slagkracht en democratische legitimiteit. Daarom werk ik aan een visie op de regio en regionale samenwerking. Door de brede impact van regionalisering op het openbaar bestuur zal deze visie een bredere scope hebben dan alleen het regionale niveau. Ook betrek ik bij het ontwikkelen van deze visie de vraag in hoeverre het interbestuurlijk toezicht zoals dat nu wordt vormgegeven nog past bij de bedoeling en uitgangspunten van de Wet revitalisering generiek toezicht en de agenda toekomst toezicht. De voorbereidingen voor de visie op de regio en regionale samenwerking zijn gestart en zie ik als waardevolle input voor een volgend kabinet.

TER BESLUITVORMING

Nota actief openbaar
Ja

Onze referentie
2025-0000493766

Datum
6 augustus 2025

Opgesteld door
■■■■

Samengewerkt met
Het ministerie van Financiën

Bijlage(n)
1

Aan
Van

M BZK
D BFR

nota

Beantwoording vragen Eerste Kamer n.a.v. de brief
betreffende Nadere vragen overzicht financiële impact
bestaand en nieuw rijksbeleid op decentrale overheden

Aanleiding

Op 15 juli 2025 zijn door de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken van de Eerste Kamer vragen gesteld aan naar aanleiding van de brief van uw voorganger met antwoorden op vragen over een overzicht van de financiële impact van bestaand en nieuw rijksbeleid op decentrale overheden (Kamerstuk I 2024/2025, 36600 B, K).

Geadviseerd besluit

Instemmen met en ondertekenen van de Kamerbrief Beantwoording vragen Eerste Kamer n.a.v. de brief betreffende Nadere vragen overzicht financiële impact bestaand en nieuw rijksbeleid op decentrale overheden

De beantwoording is ambtelijk afgestemd met Financiën en voorgelegd aan de staatssecretaris Fiscaliteit, Belastingdienst en Douane.

Kern

- De leden van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken van de Eerste Kamer hebben met belangstelling kennisgenomen van de brief van uw voorganger met antwoorden op vragen over een overzicht van de financiële impact van bestaand en nieuw rijksbeleid op decentrale overheden (Kamerstuk I 2024/2025, 36600 B, K.).
- De leden van de commissie hebben naar aanleiding van deze brief van uw voorganger enkele vervolgvragen. Aanvullend hebben de leden van de BBB-fractie nog aparte vragen over deze brief van uw voorganger. De brief met vragen is 15 juli 2025 ingezonden (kenmerk Eerste Kamer 176278.01U).
- In de beantwoording van de vragen blijft u inhoudelijk bij de antwoorden zoals opgenomen in de brief van uw voorganger aangaande antwoorden op vragen over een overzicht van de financiële impact van bestaand en nieuw rijksbeleid op decentrale overheden (Kamerstuk I 2024/2025, 36600 B, K) en aangaande de antwoorden op de vragen over het wetsvoorstel tot Vaststelling van de begrotingsstaat van het Gemeentefonds voor het jaar 2025 (Kamerstuk I 2024/2025, 36600 B, B).

Politieke context

- De leden van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken van de Eerste Kamer realiseren zich dat inzicht krijgen geen eenvoudige opgave is, maar

zijn van mening dat goed inzicht noodzakelijk is om onze taak als volksvertegenwoordigers uit te kunnen voeren. Daarom ontvangt de commissie graag een duidelijk en realistisch beeld van het inzicht dat, al dan niet op termijn, wél gegeven kan worden van de financiële verhoudingen in relatie tot de medebewinds- en autonome taken van de medeoverheden. Het advies van de ROB 'Meters maken met medebewind' doet hiervoor een aantal handzame aanbevelingen.

- De vragen van de leden van de BBB-fractie van de Eerste Kamer hebben onder andere betrekking op wat u gaat doen om te voorkomen dat beleidskeuzes op Rijksniveau de financiële mogelijkheden van gemeenten verder beperken en hun vermogen om lokaal maatwerk te leveren aan banden leggen en over wat u gaat doen aan de vele regionale samenwerkingsverbanden.

Onze referentie

2025-0000493766

Datum

6 augustus 2025

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Motivering

In de openbaar gemaakte versie van deze nota zijn alle persoonsgegevens van ambtenaren geanonimiseerd.

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Informatie
1	Brief Beantwoording vragen Eerste Kamer n.a.v. de brief betreffende Nadere vragen overzicht financiële impact bestaand en nieuw rijksbeleid op decentrale overheden	